

Vasilij Perov (1833-1882): Pugatscheff holder rettergang i en erobret landsby

Emeljan Pugatscheff
 - den falske Peter III... 1
 Nyeste udgivelser: 2
 - Carsten Hauch:
 Guldmageren
 - Vilhelm Bergsøe:
 Gengangerfortællinger
 - Alexandr Pusjkin:
 Kaptajnens datter
 Næste udgivelser: 3
 - Charles Dickens:
 Bleak House
 - Henri Murger:
 Adeline Protat

Udgivet af eBibliotek
 1800 v/ Kim N. Jensen.
 Eftertryk tilladt med
 angivelse af kilde:
www.ebib1800.dk

Emeljan Pugatscheff - den falske Peter III

En vigtig bi-hovedperson i Pusjkins "Kaptajnens datter" er den falske zar, Emeljan Pugatscheff. Vi har fundet denne beskrivelse af ham og hans oprør i "Celebrated Claimants from Perkin Warbeck to Arthur Orton" (Chatto & Windous, London 1874 - hentet på Project Gutenberg)

Catharina IIs regeringstid er et af de mørkeste kapitler i russisk historie. Denne magtliderlige og ambitiøse kejserindes vej til tronen gik gennem hendes mands blod - blodsudgydelser var nødvendige for at få hende til magten; infame ondskabsfuldheder var et gennemgående karaktertræk for hendes regering, og ingen anden fyrstinde havde i den grad held til at gøre sig så forhadet af sine undersåtter som denne datter af Anhalt-Zerbst. Det ene komplot efter det andet blev smedet for at styrte hende fra tronen, og prætendant efter prætendant stod frem og krævede det kejserlige purpur; men kejserinden overlevede alle anslag uden synderligt besvær, og undertrykte ethvert oprør med letthed - indtil Pugatscheff stod frem i spidsen for kosakkerne, og truede med at omstyrte hende og splitte

det enorme russiske rige.

Emeljan Pugatscheff var søn af Emajloff Pugatscheff, en Don-kosak, og blev født et sted i nærheden af Simonskaja. Hans far blev dræbt på slagmarken, og efterlod ham i en ligegyldig moders varetægt, som snart lod ham i stikken til fordel for en ny ægtemand. En onkel fik medlidenhed med den forladte dreng og tog ham med sig til Polen, hvor han lærte sig fransk, italiensk, tysk og polsk, og udmærkede sig ved sine evner til at lære nyt. Efter nogen tid vendte han tilbage til Rusland, hvor han bosatte sig blandt kosakkerne i Ukraine, som - lige fascinerede af hans fysiske styrke og hans åndelige evner - valgte ham som en af deres anførere. Han var imidlertid ikke tilfreds med det relativt stille kosakliv, og længtes efter større spænding og adspredelse end han kunne skaffe sig under de spredte angreb på nabostammerne. Han benyttede sig derfor af en lov, der var udstedt af Peter III: enhver russer havde lov til at forlade landet og gå i ethvert andet lands tjeneste, når blot dette ikke lå i krig mod kejserriget - og gik

ind i den preussiske konges hær. Senere forlod han Preussen og gik ind i den russiske hær, hvor han tjente i ganske lang tid, indtil hans regiment blev opløst og han vendte hjem.

I Ukraine fandt han, at kosakkerne dér var utilfredse med regeringen og kejserdømmet. De havde hørt om hoffets udskjelser; de blev undertrykt af både præster og dommere, og manglede egentlig blot en leder for at starte et åbent oprør. Pugatscheff så straks de indlysende muligheder, og tilbød sig som den leder, de manglede. Men der var spioner og stærke fæstninger overalt, og det var nødvendigt at gå forsigtigt frem. For bedre at skjule, hvad han havde for, gik han i tjeneste hos en kosak ved navn Koshenikoff, og i løbet af kort tid havde han fået sin anfører med på sine planer. Venner og slægtninge af Koshenikoff blev en efter en indviet i komplotet, og oprørsplanerne blev finpudset.

Pugatscheff blev valgt som høvding;

... fortsættes side 3

Nyeste udgivelser

E. HAUCH · GULDMAGEREN

Den unge Theodor Hirschberg kommer efter at have mistet sine forældre i huset hos sin onkel, doktor Rosenfeld i Dresden.

Her møder han blandt andre Isak Amschel, en slesk og kujonagtig dværg, der er i ledtog med den ene af Rosenfelds døtre, den griske Veronica.

Rosenfelds anden datter, som er Veronicas modsætning, den smukke og blide Manon, bliver snart genstand for Theodors varmeste følelser, men da Theodor pådrager sig Rosenfelds vrede ved dels at have opsøgt et spillehus i håbet om at skaffe sig kapital, dels ved at forsøge sig med fremstilling af guld - en kunst, Rosenfeld afviser som fantasispind og hvis udøvre han foragter - bliver forbindelsen mellem de to forpurret.

I persongalleriet møder man naturligvis også guldmageren, Benjamin de Geer, på evig flugt fra pengegriske regenter rundt om i Europas småstater - grevinde Orselska, en af den letlevende og udsvævende kong August IIs talrige kærlighedsbørn - Victor von Marwitz, endnu en af Rosenfelds slægtninge, der også er forelsket i Manon, men med knap så renfærdige motiver som Theodor - den verdensfjerne filosof og filantrop Freisleben og mange andre.

Det er - så vidt det nu er gørligt -

en appetitvækker på en fortælling, der spænder vidt og drejer sig ad mange indviklede stier på sin vej mod en "happy end", hvor nogle af de onde dør (og nogle af de gode såmænd også), og de elskende får hinanden, som sig hør og bør.

Til forsiden er brugt et udsnit af "Alkymisten" af Pietro Longhi (1702-1785), og tekstforlægget er Carsten Hauch: Guldmageren. En romantisk Begivenhed fra det forsvundne Aarhundrede. Efter anden forbedrede Udgave 1851. Gyldendalske Boghandels Forlag, København 1900.

(ISBN 978-87-7979-129-9)

Gjengangerfortællinger.

VILHELM BERGSØE

Bergsøe skriver i sin indledning til denne lille samling på 3 fortællinger:

"Disse småfortællinger bærer deres navn af en dobbelt grund. Dels har de alle hentet deres stof fra åndernes og gengangernes luftige verden, dels er de selv gengangere, flygtede fra forskellige af døgnlitteraturens store kirkegårde, hvor ikkun glemsel har hvilet over deres grave. Skulle nu en eller anden mismodig graver finder, at de havde gjort bedre i at blive dernede, da tør jeg naturligvis ikke modsige ham deri. Imidlertid forekommer det mig, dels at der er en fremgang i den hele cyklus, dels at hver fortælling for sig har noget, der hører forfatteren til som noget ejendommeligt, og som derfor berettiger dem til en bedre tilværelse."

Indhold:

Et eventyr fra Regensen

- om en ung lægestuderende, der af sin lærer sendes på togt til den opgravede Nikolaj kirkegård for at skaffe en skeletarm til studiebrug

Schimmelmans hest

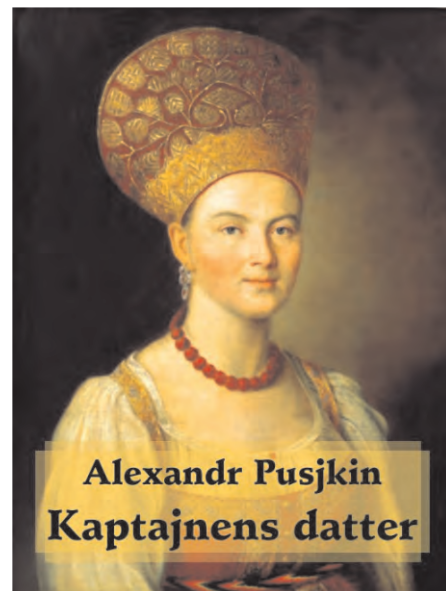
- om Niels Kei fra Hellebæk og hans gode ven Ole Hansen, der er død efter at have set genfærdet af Schimmelmans hest

Den lykkelige familie

- en fortælling, der bl. a. kommer rundt om meloner, spøgelsesmunke og tarantella-dans i en landsby i Syditalien

Forsiden er hentet fra den originale udgave af Gjengangerfortællinger i nyretoucheret og let koloreret udgave, og tekstforlægget er Vilhelm Bergsøe: Gjengangerfortællinger, tredje udgave, Gyldendalske Boghandel / Nordisk Forlag, København og Kristiania 1907.

(ISBN 978-87-7979-127-5)

Alexandr Pusjkin
Kaptajnens datter

Den unge Peter Andrejitsch Grineff bliver af sin far - efter at have gjort sig uheldigt bemærket hjemme - sendt til tjeneste på en militær udpost i Bjelogorsk i det sydlige Ural, der snart bliver belejret af en hær under oprørslederen Pugatscheff, der påberåber sig at være den ti år tidligere myrdede zar Peter III, og i spidsen for en hær af kosakker og lo-

kale stammer drager hærgende rundt i de sydøstrussiske provinser.

Her møder Grineff "kaptajnens datter" - Maria Ivanowna Mironoff, som han forelsker sig i.

Imidlertid er også en af de andre officerer, Schwabrin, forelsket i Maria, men er blevet forsmået. Da han senere dukker op som medløber i

Pugatscheffs oprørshær, og tilmed af denne overdrages kommandoen over Bjelogorsk, efter at Pugatscheff har gjort kort process med de russiske officerer, bliver situationen snart ganske uholdbar for Peter Grineff og Maria.

Forsidemotivet er er "Portræt af en ukendt bondepige" af Ivan Petrovich Argunov (1727-1802), og tekst-

forlægget er Capitainens Datter. Novelle af Alexander Puschk in. Oversat af Ludvig Kragballe (1829-1905). H. Hagerups Forlag, København 1885.

Originalen er Капитанская дочка (Kapitanskaja dotsjka) fra 1836.

(ISBN 978-87-7979-130-5)

Ultimo april udkommer

Charles Dickens: Bleak House

- Dickens' angreb på det engelske retssystem, hvor sagerne - i Bleak House arvesagen Jarndyce ctr. Jarndyce, der har overlevet flere af dens interessenter - kunne trække ud i årevis, medens de brødfødte generationer af sagførere og ruinerede parterne.

Historien er centreret om lady Dedlock, der bærer på en hemmelighed, som den nådesløse sagfører Tulkinghorn søger at afsløre og udnytte. Tulkinghorn benytter sig i den sammenhæng bl.a. af en af engelsk litteraturs første detektiver, inspector Bucket.

Henri Murger: Adeline Protat

- en ganske poetisk fortælling af forfatteren til Bohemliv. Handlingen er henlagt til een landsby henved hundrede km. syd for Paris. Her bor træskomageren Protat med sit plejebarn Zephyr og sin datter Adeline. Om sommeren logerer den unge maler Lazare hos Protat. Zephyr er forelsket i Adeline - som selv er forelsket i Lazare...

... fortsat fra forsiden

og da han havde en vis lighed med den myrdede kejser, fandt man på, at han skulle udgive sig for Peter III. Man spredte et rygte om, at kejseren stadig var i live; at det i virkeligheden var en soldat, der var blevet dræbt i hans sted; og at han, skønt han i øjeblikket måtte skjule sig, snart ville stå frem for at hævne sig på sine fjender. Tusinder lyttede til rygterne og troede på dem, og ventede kun på at se, om foretagende viste sig levedygtigt, før de ville slutte sig til det.

Men myndighederne blev advaret, og Pugatscheff og hans herre blev mistænkt og afsløret; men medens den sidstnævnte blev arresteret, lykkedes det Pugatscheff at flygte. På få dage lykkedes det ham at samle fem hundrede tilhængere, som han førte mod byen Jaizkoi, som han krævede overgav sig.

Svaret kom i form af fem tusinde kosakker, der havde fået ordre til at tage ham til fange. Stærk i troen på sine landsmænd gik han dog mod denne overvældende styrke, og sendte en af sine officerer til dem med en fremstilling af hans krav og grunde til at gribe til våben. Kosak-

kernes general tog dokumentet, men hans mænd, der ikke nærede nogen større kærlighed til kejserinden, forlangte at det blev læst op. Dette blev afvist, og fem hundrede af dem deserterede omgående og meldte sig til oprørshæren. Bekymret over denne mængde desertører trak den russiske general sig tilbage til sin fæstning, medens Pugatscheff slog lejr en milsvej borte i håbet om, at flere deserteringer ville følge, og fæstningen følgelig snart faldt i hans hænder. Deri blev dog han skuffet; hans landsmænd i den russiske hær, der vel inderst inde ikke var loyale mod Rusland, havde trods alt ikke lyst til at hengive sig til et desperat foretagende, der kunne tage dem med sig, når det faldt, men var mere inklinerede for at se tiden an, indtil oprøret - måske - havde vist en vis succes.

De fem hundrede, der var deserteret til at starte med, havde overtalt omkring et dusin officerer til at gå med; men disse, der pludselig fik et anfald af fortrydelse, nægtede at bryde deres troskabsed, og blev derfor straks hængt i de nærmeste træer. Da hans forsøg på overtalelse tydeligvis var forgæves, afstod Pu-

gatscheff fra at yderligere forsøg på at reducere besætningen i fæstningen, og marchede i stedet mod provinshovedstaden Orenburg med sin hær. Undervejs sluttede mange sig til ham, og snart stod han i spidsen for omkring 1500 mand. Med denne hær overfaldt han fæstningsbyen Iletzka, der ikke gjorde nogen modstand, men uden videre overgav hele garnisonen til ham. Kommandanten meldte sig under oprørsfanen, men Pugatscheff ønskede ikke at have kommandanter eller andre med en vis selvstændig tænkeevne blandt sine tropper, der kunne blande sig i hans planer, og beordrede ham omgående henrettet.

Den kanon, man havde erobret i Iletzka blev derefter vendt mod fæstningen Casypnaja, som overgav sig efter en kort kamp. Og således faldt fæstning efter fæstning i hænderne på den såkaldte kejser, der med glæde tog imod deres menige soldater blandt sine tilhængere, men uden nåde henrettede deres ledere.

Nu var nyheden om, at Peter III ikke var død, men stod i spidsen for en hær for at kræve sin trone tilbage og rette op på de lidelser, kej-

serinden havde udsat hans folk for, spredt over hele det sydlige Rusland. Horder af kosakker hørte disse nyheder med stor glæde, og ilede til Pugatscheff for at slutte sig til hans hær. Talischova, en af de stærkere fæstninger, der blev forsvaret af en styrke på tusind mand, faldt for hans angreb; og den falske Peter stod nu som leder af adskillige fæstninger, et formidabelt artilleri, og en hær på fem tusinde mand. Han følte sig stærk nok til endnu en gang at forsøge at erobre Orenburg. Her mødte han imidlertid på stædig modstand, og angreb efter angreb blev slået tilbage med store tab for oprørshæren til følge. Dette gjorde imidlertid ikke indtryk på hverken Pugatscheff eller hans tilhængere. Kosakkerne fortsatte med at flokkes om hans banner, og da general Carr, der var udsendt fra Moskva med det udtrykkelige formål at undertrykke oprøret, ankom til Orenburg, fandt han oprørslederen i spidsen for ikke mindre end 16.000 soldater. En avantgarde, der var sendt ud for at følge hans bevægelser, faldt i hænderne på Pugatscheff, der næsten udslettede den til sidste mand, og uden videre hængte de officerer, der var blevet fanget, sådan som det var hans sædvane. Opmuntret af dette held angreb han hovedhæren og slog den på åben mark; general Carr flygtede panikslagen ind til Orenburg, idet han overlod general Freyman til om muligt at holde oprørshæren i skak. Resultat af denne overbevisende sejr viste sig snart. Provins efter provins erklærede sig for usurpatoren, høvding efter høvding lagde deres sværd for hans fødder, og Pugatscheff begyndte at lege kejser for alvor. Han uddelte titler og embeder til sine mest udmærkede officerer, og grundlagde støberier og krudtfabrikker flere steder i de erobrede provinser.

Kejserinde Katharina, der efterhånden var temmelig bekymret, afsendte endnu en hær til Ukraine under

1
General Suvorov, der fik overladt Pugatscheff af forræderne. Maleri af George Dawe (1781-1829)

edelse af general Bibikoff, en erfarer og beslutsom officer. Han ankom til Kazan i februar 1774 og udstedte straks et manifest, der erklærede Pugatscheffs krav på tronen for falsk og henstillede til oprørerne at nedlægge deres våben. Pugatscheff svarede med sin egen erklæring, der udråbte ham selv som zar Peter III, og truede med at hævne sig på alle, der modsatte sig hans retfærdige krav på tronen. Han lod også slå mønt med sit eget kontrafej på den ene side og inskriptionen "Redivivus et Ultor" (Genoplivet og Hævnenende) på den anden. Samtidig belejrede han byerne Orenburg og Ufa. Men Bibikoff var ikke den, der lå på den lade side, og gik til angreb. Atter og atter blev Pugatscheff besejret, belejringen af de to byer blev hævet, og ved mere end een lejlighed blev hans hær spredt for alle vinde, så han stod tilbage i spidsen for kun et par hundrede mand.

Men kunne kosakkerne nemt spredes, kunne de lige så nemt samles igen; mere end een gang, når oprøret syntes at være fuldkommen knust, blussede det pludselig op igen, og Pugatscheff, der burde være gået i skjul som en forfulgt forbryder, var tilbage i spidsen for en styrke, der var om muligt endnu større end tidligere. Ved én lejlighed var han flygtet op i Uralbjergene med næppe hundrede af sine mænd; få dage senere dukkede han op i spidsen for en hær på tyve tusinde og tog Kazan ved storm, undtagen byens citadel, der modstod hans mest beslutsomme angreb. Han udsatte byen for nogle af de værste overgreb, der hidtil var set, indtil den kejserlige hær ankom og vristede byen ud af hans greb, og tog hans kanoner og ammunition.

Hans stilling syntes nu at være desperat, og han flygtede over Volga - dog kun for igen at dukke op i spidsen for en enorm hær. Som var han en erobrere, underkastede fæstning efter fæstning sig ham. Endelig indhentede en russisk hær under ledelse af oberst Michelson ham. Pugatscheffs hær lå i en stærk stilling, han havde 24 stykker artilleri og 20.000 mænd, men hans rå horder

kunne ikke stille meget op mod regulære, trænedede tropper. Pludselig var stillingen vendt, og hans mænd blev grebet af panik, de flygtede over hals og hoved og lod både våben og andre ejendele i stikken, og efterlod 2000 døde og 6000 fanger. Pugatscheff selv flygtede mod Volga, skarpt forfulgt af russisk kavalleri, der slog omkring halvdelen af hans tilbageværende styrke ned, før de kunne nå at sætte over floden. Med kun tres mænd lykkedes det ham at flygte ud i ørkenen, og det var nu tydeigt, at hans spil var ude. Hans sidste muligheder for flugt

Pugatscheff i lænker, ill. fra Pusjkins "Historien om Pugatscheff" (История Пугачева)

blev snart afskåret af kejserlige tropper, og flygtingen var indesluttet i en udtørret ørken uden tag over hovedet, mad eller vand. Stillingen var så håbløs, at enhver nu kun tænkte på sig selv, og Pugatscheffs mænd var ikke længe om at indse, at deres eneste mulighed for at overleve bestod i at overgive deres leder. De overfaldt ham følgende en dag, medens han var ved at indtage et stykke hestekød - det eneste kød, de havde til rådighed - og overlod ham derpå, bundet, til hans fjender. Da Moskva tidligere havde vist ham nogen sympati, blev han ført dertil for at statuere et eksempel, og dømt til døden. Flere af hans tilhængere fik ligeledes deres straf ved samme lejlighed.

Den 23. januar 1775 blev Pugatscheff og hans medløbere ført til henrettelsespladsen, hvor et stort skafot var blevet rejst. Nogle fik tungen, andre næsen skåret af, andre blev pisket og sendt til Sibirien, og deres anfører blev halshugget. Hans krop blev bagefter skåret i stykker og udstillet forskellige steder i byen.

Han så sin skæbne i øjnene med det største mod.

**Forfatter: Anonym
 Overs. Kim N. Jensen**